

ФІЛОСОФІЯ

УДК 340 + 035

О. Г. Данильян, доктор філософських наук, професор

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ПРАВОВИМ ВИХОВАННЯМ

Розглянуто особливості організації та управління правовим вихованням у демократичному суспільстві. Виділено суб'єктів, основні етапи та напрями організації правового виховання. Зроблено висновок про те, що для організації ефективного правового виховання у сучасному суспільстві всі здійснювані правовиховні заходи мають бути об'єднані в певну систему взаємопов'язаних, цілеспрямованих та послідовних дій різних суб'єктів суспільства, об'єднаних загальним задумом і діючих за єдиною програмою.

Ключові слова: організація правового виховання, управління правовим вихованням, етапи організації правового виховання, ефективність правового виховання, соціальний контроль, правосвідомість.

Актуальність проблеми. Правове виховання за своїм змістом — це складне, багатоаспектне поняття, яке у рамках правознавства розглядається або як система соціальної дії права (загальносоціологічний аспект), або як функція державних та громадських організацій із соціального управління населенням з метою формування у нього необхідного рівня правової свідомості та правової культури [1, с. 5–6]. Зазначений підхід дає змогу акцентувати увагу на таких важливих проблемах правовиховного процесу, як його організація та управління.

Відомо, що здатність будь-яких державних та громадських структур ефективно здійснювати свою діяльність залежить перш за все від того, наскільки вони організовані і наскільки чітко та злагоджено функціонують у зовнішніх умовах, що змінюються. Принципи системної організації і ефективного управління мають вирішальне значення і для досягнення цілей правового виховання в нашій країні. Причому, зведені в певну систему правовихов-

ні заходи повинні бути взаємопов'язаними, цілеспрямованими і послідовними діями різних структурних підрозділів як державних, так і громадських інститутів, об'єднаних спільним задумом та підпорядкованих єдиній програмі.

Питання організації та управління правовим вихованням у сучасному українському суспільстві актуалізуються також і тому, що трансформація політико-правової системи України призвела до майже повного розвалу інститутів правового виховання населення, що існували в країні до 1991 р., а також до делегітимації тих принципів організації та управління, на основі яких вони функціонували. На жаль, на місці зруйнованої системи правового виховання за роки незалежності в нашій країні не було створено іншої ефективної системи з формування правової свідомості та правової культури населення. Її відсутність негативним чином позначається на здійсненні в Україні політичної і правової реформ, стані законності та правопорядку. Результатом відсутності системи організації правового виховання в Україні є: правовий нігілізм населення, зростання злочинності, корупція в державних органах влади, криміналізація суспільства в цілому, що значно ускладнює створення правової держави та громадянського суспільства. Ці причини зумовлюють необхідність теоретичного дослідження організаційних та управлінських засад правового виховання в Україні.

Аналіз основних джерел і публікацій. Слід зазначити, що проблеми організації та управління правовим вихованням не залишалися поза увагою вчених. Різні аспекти організації та управління правовим вихованням відображено у працях таких дослідників, як Е. Бурлай, В. Головченко, Р. Голубєва, З. Каландарішвілі, Д. Керімов, Н. Кобець, Н. Козюбра, С. Кожевнікова, Л. Лазарєв, Р. Маркова, А. Міцкевич, В. Оксамитний, О. Папієва, А. Погарадзе, Н. Соколов, В. Струтинський, А. Суханов, Е. Татарінцева, В. Федоріна та ін.

Деякі проблемні питання організації правового виховання в сучасній Росії розглянуто в дисертаційних дослідженнях низки російських вчених-юристів, серед яких можна назвати О. Долгополова, В. Каптарь, Р. Кравцова, В. Стреляєву. Однак вивчення і аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок про те, що сьогодні відсутні праці, в яких би безпосередньо розглядалися особливості організації та управління правовиховним процесом у перехідному суспільстві, у тому числі в Україні.

Формулювання цілей. У зв'язку з викладеним, у цьому дослідженні передбачено визначити понятійну характеристику категорій «організація правового виховання» та «управління правовим вихованням», теоретично обґрунтувати і розглянути основи організації та управління правовим вихованням в Україні.

Аналіз проблеми. Для визначення сутності понять «організація правового виховання» та «управління правовим вихованням» необхідно звернути-

ся до аналізу ширших, так званих «родових» понять — «соціальна організація» та «соціальне управління». Традиційно у науковій літературі поняття «організація» використовується в декількох значеннях: елемент соціальної структури; тип діяльності; ступінь внутрішньої впорядкованості, погодженості частин цілого; система відносин між індивідами, об'єднаними спільною метою. Відносно соціальних об'єктів виділяють такі значення терміна «організація»: 1) соціальний інститут, призначений для виконання певної соціальної функції в суспільстві; 2) соціальний процес, пов'язаний з певною діяльністю, включаючи й такі функції, як розподіл ролей, встановлення вертикальних і горизонтальних зв'язків та координація; 3) структура об'єкта, тип зв'язків між окремими елементами організації як соціальної системи з її ознаками [2, с. 401–402].

Під соціальним управлінням розуміється «процес цілеспрямованого впливу суб'єкта соціального управління на об'єкт соціальної системи для забезпечення його ефективного функціонування; особливий вид професійної діяльності, який не зводиться лише до досягнення цілей системи, але і є засобом підтримання цілісності будь-якої складної системи, її оптимального функціонування» [3, с. 381–382].

Розглядаючи співвідношення цих понять, слід зазначити, що поняття «організація» є первинним відносно поняття «управління», оскільки управління є однією з функцій організацій (систем). Саме за допомогою управління забезпечується збереження певної структури організації (системи), підтримується режим її діяльності, а також забезпечується виконання нею програм, завдань та досягнення цілей.

Відштовхуючись від розглянутих визначень, можна зробити висновок про те, що під організацією правового виховання треба розуміти зведення всіх здійснюваних у суспільстві правовиховних заходів у певну систему взаємопов'язаних, цілеспрямованих і послідовних дій різних суб'єктів суспільства, об'єднаних спільним задумом та діючих за єдиною програмою. Управління ж правовим вихованням можна охарактеризувати як певний вид соціальної діяльності, систему практичних заходів, що здійснюються певним органом влади (країни, регіону, установи) з метою забезпечення цілеспрямованого впливу (дії) на практику правовиховної роботи для її раціональної організації, оптимізації, забезпечення високої ефективності. Основною метою організації та управління правовиховним процесом є цілеспрямована дія його суб'єктів на свідомість особистостей, що виховуються, для створення у них системи правових цінностей, знань, формування переконань про необхідність правомірної поведінки, а також умінь та навичок користуватися всім правовим інструментарієм, який існує в державі.

До системи організації та управління процесом виховання в сучасному суспільстві входять практично всі суб'єкти: державні органи, громадські

організації та колективи тощо. Відносно цієї системи управління комплекс правовиховних заходів є керованим об'єктом. Безпосереднім же об'єктом правового виховання виступає певна сфера свідомості людей, їх духовного внутрішнього життя, тобто правова свідомість та рівень правової культури індивідів, що склався на її основі. Хоча система управління правовим вихованням органічно входить до загального механізму соціального управління, вона відрізняється певними особливостями. Так, серед форм проведення правовиховної роботи перевага надається поширенню правових знань, вихованню у громадян поваги до Конституції, законів, правових норм, і, врешті-решт, формуванню у них потреби в правовій поведінці [3; 4].

Організація ефективного правового виховання в сучасному суспільстві припускає теоретичне обґрунтування основних правовиховних заходів та послідовності їх здійснення.

Аналіз наукової літератури, присвяченої проблемам формування правосвідомості і правової культури [5–8], а також вивчення досвіду правового виховання в нашій та інших країнах дають змогу виділити основні етапи та напрями (завдання) організації правовиховної роботи, послідовне здійснення яких має забезпечити формування необхідного рівня правосвідомості та правової культури населення.

Основними етапами організації правового виховання в сучасному суспільстві є: аналіз стану правовиховної роботи в суспільстві та оцінювання її ефективності; розроблення на основі цього аналізу поточних та перспективних планів (програм); організація практичної реалізації прийнятих планів (програм); соціальний контроль за ефективністю правовиховної роботи.

У процесі організації цієї роботи важливе місце також посідають такі напрями, як координація діяльності державних органів і громадських організацій у сфері правового виховання; інформаційне забезпечення правовиховного процесу; методичне забезпечення правовиховної діяльності; узагальнення і поширення позитивного досвіду роботи з правового виховання та ін.

Відповідно до методології наукового дослідження організація та управління правовим вихованням у конкретному суспільстві повинні розпочинатися з аналізу її реального стану та оцінювання ефективності здійснюваної правовиховної діяльності.

Проблема аналізу стану і оцінювання ефективності правовиховної роботи у сучасному суспільстві, незважаючи на свою безперечну актуальність, на сьогодні є недостатньо дослідженою, хоча вітчизняні фахівці оприлюднили низку праць, в яких тією чи іншою мірою розглядалася ця проблема [9–11].

Найбільш інформативною методикою оцінювання ефективності правовиховної діяльності у країні, на наш погляд, є методика порівняльного аналізу стану правосвідомості та правової культури населення на момент початку правовиховних заходів з їх станом на момент завершення. У свою чергу, ре-

альний стан правосвідомості та правової культури у певний період життя країни дозволяють оцінити дані про злочинність, якісну і динамічну її характеристики, кількість громадян, засуджених за серйозні правопорушення, а також рівень корупції у країні. У процесі оцінювання стану правосвідомості та правової культури в суспільстві слід широко використовувати дані правоохоронних державних органів країни (прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Департаменту з питань виконання покарань тощо), результати статистичних досліджень і висновки міжнародних та вітчизняних громадських організацій, результати опитувань громадськості за зазначеною проблематикою тощо¹.

На підставі одержаних результатів про рівень правової культури населення, стан організації правового виховання у країні та оцінювання її ефективності державні органи повинні своєчасно розробляти поточні і перспективні плани (програми), а також законодавчо забезпечувати правове виховання в країні.

У сучасному суспільстві провідна роль у плануванні правового виховання належить державі, яка повинна обґрунтувати стратегічні цілі, принципи і завдання правовиховного процесу; складати програми правовиховних заходів; визначати суб'єктів, відповідальних за виконання цих програм і строки досягнення намічених цілей; вказувати джерела фінансування правовиховних заходів.

Крім того, за допомогою планування правового виховання визначаються правові і організаційні основи процесу правового виховання та освіти населення, система взаємодії державних і громадських інститутів, що безпосередньо здійснюють правове виховання і освіту, порядок координації їх діяльності у цій сфері, а також найефективніші форми, методи та засоби виховної роботи.

Залежно від масштабу правовиховних цілей і завдань розрізняють перспективне і поточне планування. Перспективне планування правового виховання здійснюється, як правило, державними інститутами на достатньо тривалий період розвитку суспільства, зазвичай, від трьох до десяти років. Поточне ж планування правового виховання має здійснюватися усіма державними і громадськими організаціями, які виконують правовиховні функції, на більш короткий строк, як правило, на один рік.

¹ Див., напр. : Звіт про чисельність спецконтингенту в установах Департаменту станом на 01. 01. 2009 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kvs.gov.ua/punish/control/uk/publish/article?art_id=59087&cat; Индекс коррупции Transparency International: Украина [Электронный ресурс]. — № 118. — Режим доступа : <http://www.ukrrudprom.ua/news/>; Прес-реліз МВС України про найбільш резонансні злочини та події на 01. 01. 2009 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article>; Про стан законності в державі у 2009 році (відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру») [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.gpu.gov.ua/> та ін.

Важливим напрямом діяльності держави з формування необхідного рівня правосвідомості та правової культури населення є законодавче забезпечення правового виховання. Цей напрям включає два основних аспекти. Перший із них полягає в ухваленні державних законів, правових актів, що регламентують порядок організації та здійснення правовиховної роботи в суспільстві; другий припускає створення сучасної, несуперечливої правової системи та забезпечення її реалізації на практиці, що само по собі має істотний правовиховний потенціал. Якщо роль першого аспекту в правовиховній діяльності держави не викликає сумнівів, то другий вимагає певного теоретичного обґрунтування.

Відомо, що правові норми і закони, які розробляються і ухвалюються у державі, тісно пов'язані з категорією «правосвідомість», одночасно являючи собою і результат її дії, і чинник, що визначає її якісну характеристику. Так, німецький правознавець Г. Шнайдер робить висновок про те, що законодавство держави створює і підтримує основоположні ціннісні уподобання, які в процесі соціалізації передаються наступним поколінням людей [12, с. 389]. Російські дослідники В. Нікітін, В. Орехов та ін. також розглядають правосвідомість як один із чинників, що забезпечує той чи інший рівень фактичного сприйняття людьми правових вимог, а також як індикатор, що показує ступінь реалізації права у дійсності [13, с. 105].

Тому не випадково одним з основних механізмів правового виховання індивіда виступають відображення у його свідомості існуючих законів, правових норм і особливо — їх реалізація у соціальній практиці. Отже, саме законотворчість і правозастосування, які сприймаються та оцінюються особистістю, виконують вирішальну роль у формуванні правосвідомості. У цьому контексті під правозастосуванням розуміється практика застосування правових норм, законів, існуючих у конкретній державі, а також додержання їх ієрархії.

Однак законотворчість та її реалізація у соціальній практиці можуть справляти на формування правосвідомості особистості як позитивний, так і негативний вплив. На жаль, правотворчість і правозастосування в Україні, як і в інших перехідних державах, далекі від досконалості, що багато в чому і визначає складність організації правового виховання у цих країнах.

Найважливішим етапом правовиховного процесу є безпосередня організація та управління державними і громадськими органами діяльністю щодо формування правової свідомості та правової культури населення. Безпосереднє керівництво з організації та управління правовим вихованням у розвинених країнах здійснює система державних інститутів в особі виконавчої, законодавчої та судової гілок влади, уповноважених конституцією та іншими законодавчими актами країни на здійснення функцій правового виховання та освіти. Наприклад, у нашій країні Президент України як гарант державного суверенітету, територіальної цілісності країни, Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, будучи главою держави, зобов'язаний здій-

снювати загальне керівництво системою державної влади, що забезпечує правове виховання громадян. Верховна Рада України має здійснювати законодавче забезпечення правового виховання та навчання населення. Уряд України (Кабінет Міністрів України) зобов'язаний вживати заходів щодо забезпечення правового виховання та освіти необхідними силами, засобами, ресурсами.

Відповідно до законодавства України у процесі практичної реалізації ухвалених планів і програм із правового виховання важлива роль належить державним органам, органам місцевого самоврядування в особі державних службовців, урядовців. Істотна роль у цій діяльності відводиться Міністерству юстиції України та його органам на місцях, на які покладені функція координації і методичне керівництво роботою з правового виховання в країні. Правовим вихованням займаються також Міністерство внутрішніх справ України, Прокуратура України, органи правосуддя, на які покладено обов'язки щодо попередження правопорушень, виховання у громадян глибокої поваги до закону тощо. У системі управління правовим вихованням важливе місце посідають також Міністерство освіти і науки України, інші міністерства і відомства, що мають у своєму підпорядкуванні вищі та середні навчальні заклади.

Самостійними суб'єктами управління правовим вихованням є громадські організації, профспілки, адміністрація підприємств різних форм власності, трудові колективи та ін.

У сучасній системі правовиховної діяльності, спрямованій на формування високого рівня правосвідомості та правової культури, важливе значення надається соціальному контролю. Соціальний контроль у сфері правовиховної роботи є одним із основних каналів зворотного зв'язку, який дає змогу оцінити ефективність правового виховання населення та визначити напрями його вдосконалення. Соціальний контроль є тим механізмом підтримання соціальної рівноваги, який забезпечує життєдіяльність сучасного суспільства та ефективність його системи соціального управління, у тому числі у сфері правового виховання. Основною метою соціального контролю у сфері виховання є прагнення досягти соціальної стабільності і тотожності між соціальними очікуваннями суспільства та реальним станом речей (у нашому випадку — між засобами правового виховання і рівнем правової культури та правосвідомості у суспільстві).

У процесі організації правовиховної роботи велике значення має також такий напрям правового виховання, як координація діяльності державних органів та громадських організацій. Необхідність координації правовиховної діяльності пояснюється перш за все численністю суб'єктів системи правового виховання в сучасному суспільстві. Як уже наголошувалося, у процесі правового виховання в Україні беруть участь різні за своєю природою і складністю організації та установи: органи державної влади, юстиції, органи право-

суддя, прокуратура, громадські організації, засоби масової інформації, трудові та навчальні колективи тощо. З метою забезпечення взаємодії і співпраці усіх суб'єктів правовиховного процесу, попередження дублювання і відокремленості в їх роботі і здійснюється координація. Всю діяльність з правового виховання повинна координувати держава. Координуюча роль держави у сфері правового виховання виявляється у визначенні основних завдань, які стоять перед державними установами і громадськими організаціями, а також у здійсненні контролю за виконанням суб'єктами своїх функцій з формування необхідного рівня правової свідомості та правової культури населення.

Основним державним органом, який виконує координаційну функцію у сфері правового виховання та освіти в Україні, є Всеукраїнська міжвідомча координаційно-методична рада з правової освіти населення [14], яку очолює і здійснює безпосереднє керівництво її роботою Міністр юстиції України. Координаційно-методичні ради з правової освіти населення створено також в Автономній Республіці Крим, у всіх областях України, а також у містах Києві та Севастополі.

Іншим важливим напрямом організації правовиховної роботи в сучасному суспільстві є інформаційне забезпечення правовиховного процесу. Інформаційний підхід до правового виховання останнім часом стає все більш поширеним як серед вітчизняних дослідників, так і за кордоном. Цей підхід ґрунтується на таких положеннях: початковою метою правового виховання є підвищення рівня правової поінформованості громадян; формування правової держави в суспільстві з низькою правовою поінформованістю громадян є неможливим; процес виховання має розпочинатися із засвоєння елементарних правових норм, поступово ж кількість правової інформації повинна збільшуватися; мета правового інформування громадян полягає в тому, аби цінності і норми, схвалювані суспільством, цілеспрямовано засвоювалися індивідом тощо.

Основними джерелами правового інформування громадян у сучасному суспільстві є засоби масової інформації (ЗМІ): телебачення, Інтернет, радіомовлення і друковані видання. У процесі правового інформування населення ЗМІ зобов'язані дотримуватися певних принципів при обранні змісту та обсягу правової інформації. Найважливішими з них, на наш погляд, є такі: актуальність і своєчасність правової інформації; негативне оцінювання протиправних діянь та їх караність; потреба правової інформації для повсякденного життя і діяльності населення; конкретність і доступність правової інформації; достовірність і об'єктивність правової інформації; оптимальність правової інформації (оптимальне співвідношення позитивних і негативних фактів).

Завершальним напрямом організації правовиховної роботи в сучасному суспільстві є методичне керівництво правовим вихованням, а також узагаль-

нення і поширення досвіду державних установ та громадських організацій, які досягли високої ефективності у зазначеній сфері діяльності. Метою цього напряму є забезпечення високого рівня професійно юридичного змісту правовиховного процесу, який здійснюється усіма державними і громадськими організаціями.

Методичне керівництво правовим вихованням полягає у розробленні найдоцільніших прийомів, способів та засобів правового виховання; обґрунтуванні оптимальних шляхів і методів формування поваги до права, законності, правосуддя; забезпеченні впровадження цих шляхів і методів у практику суб'єктів правового виховання; узагальненні і поширенні позитивного досвіду виховної роботи; виробленні вказівок і рекомендацій державним і громадським організаціям, які успішно вирішують поставлені перед ними завдання з формування в усіх громадян високого рівня правосвідомості та правової культури.

Уявляється, що методичне керівництво правовим вихованням також має містити визначення оптимального обсягу і структури правовиховних заходів з урахуванням вікових, освітніх, професійних та інших відмінностей тих чи інших груп населення; обранням форм, що виправдали себе, методів і засобів правового виховання, методики їх використання і визначення їх ефективності; урахуванням особливостей правового виховання в різних колективах — навчальних, трудових, військових, за місцем проживання; урахуванням своєрідності впливу на формування поваги до права з боку державних і громадських організацій; розробленням методики обліку конкретних умов праці, побуту, стану законності і правопорядку при проведенні виховної роботи в колективі тощо [6, с. 44].

Методичне керівництво правовим вихованням, як правило, здійснюють органи юстиції. Цю їх функцію можна охарактеризувати як навчальну. Вона реалізується у формі розроблення і поширення методичних вказівок та рекомендацій із різних питань правового виховання, раціональних методів здійснення даного процесу, а також підготовки програм, навчальних посібників, інструкцій, інформаційних матеріалів та ін.

Складовою частиною методичного керівництва правовим вихованням є також вивчення ефективності правовиховної роботи окремих суб'єктів правового виховання та розроблення на цій основі відповідних пропозицій. Важливе значення тут має використання сучасних досягнень науки, результатів соціологічних досліджень для розроблення обґрунтованих методичних рекомендацій і вказівок із питань правового виховання.

Висновок. Для організації ефективного правового виховання у сучасному суспільстві всі здійснювані правовиховні заходи повинні бути об'єднані в певну систему взаємопов'язаних, цілеспрямованих та послідовних дій різних суб'єктів суспільства, об'єднаних загальним задумом і діючих за єдиною

програмою. За допомогою цієї системи має здійснюватися управління правовим вихованням у суспільстві. Організацію і управління правовим вихованням у суспільстві можна охарактеризувати як певний вид соціальної діяльності, систему практичних заходів, що здійснюються певним органом влади (країни, регіону, установи) з метою забезпечення цілеспрямованого впливу (дії) на практику правовиховної роботи з населенням, її раціональної організації, оптимізації, забезпечення високої ефективності. Основною метою організації і управління правовиховним процесом у суспільстві повинна бути цілеспрямована дія суб'єктів цього процесу на свідомість громадян з метою формування у них системи правових цінностей, знань, а також переконань про необхідність правомірної поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравцов Р. В. Правовое воспитание личности в контексте аксиологии права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 11, 12. 00. 01 / Р. В. Кравцов. — Челябинск, 2006. — 26 с.
2. Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник / авт.-упоряд. В. П. Андрущенко та ін. — К. : Знання України, 2002. — 670 с.
3. Долгополов О. А. Организация правового воспитания в современной России : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 11, 12. 00. 01 / О. А. Долгополов ; Акад. права и упр. Минюста России. — Рязань, 2004. — 23 с.
4. Каптарь В. С. Правовое воспитание как средство активизации человеческого фактора : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 01 / В. С. Каптарь ; Моск. ун-т МВД России. — М., 2006. — 20 с.
5. Каландаришвили З. Н. Актуальные проблемы правовой культуры российской молодежи : монография / З. Н. Каландаришвили. — СПб. : ИВЭСЭП, Знание, 2009. — 171 с.
6. Лазарев Л. В. Правовое воспитание: координация и методологическое руководство / Л. В. Лазарев, Н. Я. Соколов // Сов. государство и право. — 1977. — № 7. — С. 37–45.
7. Маркова Г. Д. Научные основы и организация правового воспитания молодежи / Г. Д. Маркова. — Киев : Вища шк., 1979. — 152 с.
8. Сухарев А. Я. Управление правовым воспитанием трудящихся / А. Я. Сухарев // Сов. государство и право. — 1977. — № 11. — С. 37–45.
9. Головченко В. В. Эффективность правового воспитания: понятие, критерии, методика измерения / В. В. Головченко. — Киев : Наук. думка, 1985. — 127 с.
10. Организация и эффективность правового воспитания. — М. : Мысль, 1983. — 285 с.
11. Данильян О. Г. Проблема оцінки реального стану правосвідомості і правової культури у транзитивних умовах / О. Г. Данильян // Вісн. Акад. прав. наук України. — Вип. 4 (55). — 2008. — С. 57–68.
12. Шнайдер Г. Й. Криминология / Г. Й. Шнайдер : пер. с нем. ; под общ. ред и с предисл. Л. О. Иванова. — М. : Изд. группа «Прогресс»-Универс. — 501 с.
13. Эффективность действия правовых норм / под ред. А. С. Пашкова, Л. С. Явича, Э. А. Фомина. — Л. : Изд-во ЛГУ, 1977. — 143 с.

14. Положення про Всеукраїнську міжвідомчу координаційно-методичну раду з правової освіти населення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=366-95-%EF>.

ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ И УПРАВЛЕНИЯ ПРАВОВЫМ ВОСПИТАНИЕМ

Данильян О. Г.

Рассмотрены особенности организации и управления правовым воспитанием в демократическом обществе. Выделены субъекты, основные этапы и направления организации правового воспитания. Сделан вывод о том, что для организации эффективного правового воспитания в современном обществе все осуществляемые правовоспитательные мероприятия должны быть объединены в определенную систему взаимосвязанных и последовательных действий различных субъектов общества, объединенных общим замыслом и действующих по единой программе.

Ключевые слова: организация правового воспитания, управление правовым воспитанием, этапы организации правового воспитания, эффективность правового воспитания, социальный контроль, правосознание.

BASES OF ORGANIZATION AND MANAGEMENT BY LEGAL EDUCATION

Daniljan O. G.

The features of organization and management by legal education in a democratic society are examined in the article. Subjects, basic stages and directions of organization of legal education are selected. It is drawn to the conclusion, that for organization of effective legal education in a modern society all measures of legal education must be incorporated in the certain system of interconnected and consecutive actions of different subjects of a society incorporated by a general project and working under a single program.

Key words: organization of legal education, management by legal education, stages of organization of legal education, efficiency of legal education, social control, sense of justice.

УДК 1:316.4

О. П. Дзьобань, доктор філософських наук, професор;
С. О. Руденко, кандидат філософських наук

ПОЛІТИКА І МОРАЛЬ: ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ РОЗУМІННЯ ВЗАЄМОДІЇ

Здійснено історико-філософський аналіз розуміння співвідношення політики і моралі, починаючи з Античних часів і до сьогодення. Простежено розвиток розу-